

ГОСТИ У СРЦУ

Нема разлике између њених стихова и ње. Божји човек. Тако сам осећала при првом сусрету с Десанком Максимовић, почетком осамдесетих година, тако осећам и сада. Детиње ведро, блага и осмехнута, али јој се и уздах отме, и нека дубока сета начас затамни око. Жилава, а крхкија од биљчице. Кротка и благородна, а ако затреба, одсечна, с тактом. Прозорљива, с оним посебним, здравим резонем неког сељанина. Милосрдна и смирена, али на добродушни шеретлук неће остати дужна.

Овде смо данас да се поклонимо Њеној сени, души. Њеном духу, песничком дару и песничком замонашењу. Њеном **великом срцу**.

Оном из наше лектире, које, опијено пролећем, толико нараста „да му цело једно **небо среће**/ и **пакао бола** не би доста било“ („Пролећна песма“). Рани стихови, нека су и младалачка хипербола, али показали су се вишеструко пророчким. Огромна запремина захваћена је ту у два потеза, обухватене су две супротне сфере пуне контраста и значењског набоја. Колико ће животног садржаја касније стати у њих! С једне стране усхити, има ли им броја, из којих ће, током дугог живота, настајати топла лирика суптилних осећања, с јединственом, пребогатом скалом душевних стања и чаробним обиљем мотива; као и песме непресушног умиљенија природом, где све врви од живих детаља и све дише у пуном сагласју. Са друге стране – бол, лични и општи, коме ће, посебно у време превирања и ратова, песникиња дати одушка у драматичној форми, као што је исконска тужбалица „Крвава бајка“, или потресан поетско-драмски молебан, свенародни и свевременни, „Тражим помиловање“. И опет – она иста природа, али као скуп сигнала да „земља јесмо“ и у опет ћемо у земљу. При чему је, и у једном и у другом низу с обе стране, препознатљива иста окосница из

исте младалачке песме: (Осећам...) „ да бих срце могла поклањати свима/ а да опет много остане га мени“.

Ова два рана Десанкина стиха видим као једно њено златно језгро. Богат је низ варијација које ће песникиња надаље развијати из овога језгра. Узмимо, као илустрацију, стихове из изванредне песме „Лирски родослов“. На једном месту, ту стоје стихови: „И би љубав./ До деветог вала срце се пропе/ Сав свет у мени беше на ноге усто“ (дакле – срце, волећи, стреми у вис, „Ја“ и у мени сав свет, ми сви, одижемо се, таласом). На другом месту у истој песми: „ И сместих се цела у пучину срца сопственог“ (Ја у срцу, цела, јер су сви у мени, али на отвореном, на његовој пучини). Релација **срце – свет** сасвим видљиво означена је осцилирањем од „ја“ до „ти“ (сви ви, свет) и обратно, по принципу плиме – осеке, те се и не може начинити разделна линија, што и јесте намера. Јер смо једно. Ако смо у једном срцу.

Сличну подвојеност и у исто време неодвојивост налазимо и у песми „Ја и ти“, с тим што је двојност „Ја“ ту транспонована у **две душе**: једна душа за радост, друга за тугу: „Јер од рођења са мном, / ма куд се макла/ идем ја вечно суморна“. Импонују лакоћа ове игре и њен далеки домет. Нису ли те две душе данас овде, са нама. У нама.

А и о **срцу**, може ли се, уопште, говорити као о једном. Јер, у песми „Бајка о женином срцу“, жена најпре има три срца, али у исходу драме има их и много више, јер: „жена је воћка што у пролеће свако/ поново срце роди“. **Срце феникс**. Сваког пролећа изнова.

Бајка о женином срцу

Имала је жена три срца, сва три јој човек уништио. Прво је младо било, нежно као воћка рана, узабрао га је човек брзо, без петељака, као што трешње беру из градова трговци. Друго је тешко било као плодови лета, омлатио га је човек као што дуње млате прекупци пекмезари. Треће је тврдо било, са језгром пуном уља, размрскао га је човек као што чобани

чине с орасима које краду. Али жена је воћка што у пролеће свако/ поново срце роди. И човек омађијан у род тај чудан гледа као у привиђење.

Ово обнављање, васкрсавање и умножавање срца, нова је позиција додељена му за нову релацију, а то је релација **овај и онај свет**. Очигледнија је у песми „А и тебе то молим“ , као обраћање ближњем, као договор да ко први оде на онај свет, оданде јави како је тамо. У песми пак „Прича о песнику“ с рефреном: „Ја сам ловац срца свога рођеног“ – видимо и тај посебан песнички усуд, ту песникову потребу, то **заветовање на комуникацију ја – ти, свет** – која остаје и после смрти. Такво **отварање срца**, сасвим очито, ту је двозначно, двосмерно: јер се срце, у тамошњим пределима, и отвара двосмерно, тросмерно: звезди, круници цвета и – мрском маленом црву. Из треће строфе:

И знам, и на оној страни света, у дан тај или ноћ или зору прву кад све остало буде ми свеједно, и тада биће све у мени жедно: да звезди, да круници цвета, да мрском маленом црву, крај којих смрт ме буде пронела, **отворим срце**, колико га будем са обала живота понела.

Осећам обавезу да у овој прилици поделим са свима сећање на један сасвим посебан сусрет са Десанком. Сусрет у једној другој реалности, можда и ближој поезији, ближој оним сферама живота у којима сада, верујмо, пребива њена душа.

После њеног одласка из наше јаве, и то управо кад се навршило четрдесет дана, уснила сам сан. Приказује ми се, као камером, њена соба (у коју, иначе, нисам улазила), са стварима у којима се осећа њено присуство. Међу тим предметима је и нешто што ми је оставила у наслеђе. С узбуђењем схватам да је то нешто – један прелепи, старински, од светлог дрвета, изрезбарени ковчежић, додуше не мали, можда 60 пута 40, и висине око 50 цм. Прилазим му, одижем лучно извијени поклопац, а унутра је – **ЧИСТА СВЕТЛОСТ!** Ето, то је она нама оставила у наслеђе, то је она сама била и остала: светлост! Нека нам та светлост увек буде штит, нека будемо тога штита достојни.

Драга наша Десанка! Ви и Ваша Поезија, праисконски присна. лирски неуморно и заувек устрептала и мајчински топла - јесте наше **небо среће**. А и за **пакао бола припремали сте нас, дубински, уистину мајчински**.

Поживели сте довољно дуго да јасно сагледате силазну светску путању. Нама је остало да доживимо сурвавање до самог дна, несрећу, пакао ових дана. Допустили смо недопустива изопачења, наша крвава бајка посувратила се у крвави пир. Овакав бол и мук последња су, стравична опомена. Мук у нашем народу, у нашим хоровима, у нашим птичјим јатима, нашим пчелињим ројевима. Једино срца бију као клепала на Велики Петак. На Велики Петак свештеници поју над Плаштаницом Плач Мајке Божје. Вама се догодила крвава бајка управо у петак. Нама се догодила црна среда. У Белом граду, у Младеновцу – бело и младост за данак у крви. Велика среда – то је пољубац Јудиним уснама. Али и миро у руци грешнице, за помазање Сина. А мала, јадовна среда, то се Ирод јавља у лику изрода. Несрећника, толико само разумемо. Али треба се напрегнути: шта све поручује данас та ужасна сеча младенаца. Завади па владај добило је низ нових облика. Ровари, хушкај, па нек се сами међусобно. Чипуј, зомбирај, теледиригуј, нек пуцају уживо. Учили сте нас да саосећамо, да тражимо помиловање. На нама је да појемо Плач, отворених очију. Да молимо за Велики опрост. **ПОМИЛУЈ НАС, БОЖЕ, ПО ВЕЛИЦЕЈ МИЛОСТИ ТВОЈЕЈ**.

Десанка Максимовић

ПОМИЛУЈ БОЖЕ

Помилуј Боже, оне који су жедни пролећа, ишчезли као осмех тих међу звездане светове. Помисли, Боже, на њих , у час кад просипаш цветове поврх кутова свих. Заклони, Боже благи, својим гласом наш смех, и наш глас, ако радосни будемо у дан

кад, жедни живота и младости, они одоше од нас; засени светлошћу вечном њихов вид, о, Боже благи, јер мене је стид часа земаљске радости. Заклони, Боже, срцем својим наше срце у час кад се пролеће рађа, када цветања, када сунца моћ буду у нама тугу убили; кад прође најпре час, па дан, па ноћ, а ми се не сетимо њих ни часа кад смо их изгубили. Заклони, Боже, земаљске столове и чаше од њих, који више не седају за пролећне гозбе наше; од њих, чије душе сад круже изнад врлине и злости; на чијем срцу младом цвате руже у час кад су у шуми ластва и љубав у срцу нашем први гости.